

EGEOSe kümme küsimust koos erakondade vastustega

MTÜ Eesti Geoloogia Selts (EGEOS) saatis 12. veebruaril 2019 kaheksale erakonnale kümme küsimust. Küsimustele vastasid 22. veebruari seisuga neli erakonda (EKRE, EVA, IS, E200) ja ei vastanud EE, KE, RE ja SDE.

Allpool on EGEOSe poolt väljasaadetud kirja tekstile lisatud erakondade vastused geoloogide küsimustele. Erakondade vastused on reastatud nende ajalise laekumise järjekorras.

Suur tänu erakondadele, kes leidsid kiirel ajal aega jagada oma seisukohti maapõue küsimustes!

Kümme küsimust erakondadele

12. veebruaril 2019

Seoses eelseisvate Riigikogu valimistega on Eesti maapõue uuringute ja kasutuselevõtuga tegelevad spetsialistid ning teadlased, aga ka ettevõtjad ja üldsus tervikuna väga huvitatud valitavate erakondade seisukohtadest.

Säästlik keskkonnakasutus on otseses seoses meie teadmiste taseme ja väärtushinnangutega. Üks olulisimaid keskkonna komponente on maapõue, kust on pärit aastasade jooksul kasutamist leidnud loodusressursid maavarade, põhjavee, mullastiku ja ehitustoe näol.

Maapõue kasutuse planeerimine ja sellega seotud uuringute korraldamine on iga riigi oluline funktsioon. Enamus loodusvarasid Eesti Vabariigis kuulub riigile. Seetõttu on mõisteta ka geoloogiliste uuringute läbiviijate ja teiste maapõue valdkonnaga seotud ettevõtjate soov omada selget arusaama valimistel osalevate erakondade ja poliitikute seisukohtadest maapõue ressursside haldamise ning korraldamise osas.

Meie küsimused on:

1. Kas Eesti on oma loodusressursside väärimise potentsiaali kasutanud piisaval määral?

EKRE – Küsimus on filosoofiline, sellele ei ole võimalik jaatavalt vastata.

EVA – Ei ole. Vabaerakond on seisukohal, et peame kasutama oma loodusvarade väärimise potentsiaali järgides nende kestlikku kasutusstrateegiat.

IS – Ei.

E200 – Maapõuevarade geoloogilisi uurimisi on taasiseseisvuse ajal tehtud väga minimaalselt, kindlasti ebapiisavalt. Samuti on eri põhjustel liiga vähe uuritud suure osa varade väärtustamise võimalusi. Siin võiks eristada väärimise kahte aspekti: kvaliteeti ja kvantiteeti. Kui antud küsimus on mõeldud “piisava määra” all kvantiteeti, siis on kindlasti valdkondi, kus

loodusressursse peaks kasutama säästlikumalt ehk väiksemal määral ja samal ajal oluliselt parema kvaliteediga, ehk kõrgema lisaväärtusega. See on probleemiks nii taastuvate ressursside nagu metsa puhul, aga eriti mittetaastuvate geoloogiliste varade puhul. Eriti viimaste puhul tuleb seitse korda mõelda ja üks kord kaevata, sest lihtsustatult lähenedes – kahju meie järgnevatele põlvkondadele, kel pole enam midagi võtta, on madala lisaväärtusega eriti põhjendamatu. Piltlikult öeldes peaksime õppima Nauru kogemustest. Kõrge lisaväärtuse positiivne näide on korduvkasutatavad püsikaubad ja taastödeldavad materjalid. Madala näide põlevkivi kasutamine küttena.

2. Kui tõenäoliseks peate võimalust Eesti oma maavarade väärimise suurendamise kaudu kasvatada riigi netoekspordi mahtu, kiirendada riigi majanduskasvu ning luua juurde kõrgepalgalisi töökohti ja eeldusi teadus-tehnoloogiliseks loometegevuseks?

EKRE – Tagasihoidlikuks järgmise 10...15 aasta perspektiivis.

EVA – Peame tõenäoliseks. Toetame maavarade kasutamist Eesti ühiskonnale suurimat väärtust looval moel, arvestades ka teisi ühiskonnale olulisi aspekte.

IS – Tõenäosust tuleb lugeda pigem madalaks. Põhjuseks poliitilise üksmeele saavutamise ülim keerukus.

E200 – See pole mitte vaid võimalus, vaid suisa kohustus – väärimine peab koostöös teadus-areduuspetsialistidega jõudma uuele kvalitatiivsele tasemele, samal ajal viies toormaterjali kvantiteedi vajaduse minimaalseks.

3. Milliseks hindate riigi tänast võimekust maapõuekasutuse uurimisel, planeerimisel ja rakendamisel ning millised peaksid olema peamised arengud selles valdkonnas eelseisva valimiste järgse tööperioodi kestel?

EKRE – Võimekus madal. Teaduse finantseerimist on vaja suurendada.

EVA – Tunnustame riikliku Eesti Geoloogiateenistuse moodustamist Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalasse. Leiame, et peame võtma arvele ja hindama ressursina kõik loodus- ja maavarad ning lubama nende majandamist keskkonnasäästlikke tehnoloogiaid kasutades. Ka tuleb jätkata Eesti geoloogilist baaskaardistamist.

IS – Eeldused võimekuse kasvuks on Riigi geoloogiateenistuse loomise näol loodud. Realistlik ja enamusele arusaadav võiks olla plaan kiirendada Eesti geoloogilise baaskaardi valmimise tempot.

E200 – Riik peab rohkem panustama (ka erasektorit kaasates), et tõsta tänast võimekust maapõue kasutuse uurimisel, planeerimisel ja rakendamisel. Geoloogiateenistuse moodustamine oli esimene tugev samm selles suunas, vajalik on rahastuse tagamine pikaajalistele kavadele.

On valdkondi, mida on suhteliselt aktiivselt juba pikka aega arendatud, nt põlevkivivaldkond (Põlevkivi Kompetentsikeskus näitel), samas on see valdkond ise peamise ebaefektivse tootesortimendi (põletusmaterjali) nõudluse kadumise tähtsust kiiresti kaotamas, puht majanduslikult CO₂ kvootide hindade tõusu tõttu. Me peame arendama taastuvate varade kvaliteedi tagamise uurimist (nt põhjavesi), muude varade maksimaalse lisaväärtusega

E200 – Eesti 200; EE – Elurikkuse Erakond; EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond;

EVA – Eesti Vabaerakond; IS – Isamaa; KE – Eesti Keskerakond; RE – Eesti Reformierakond;

SDE – Sotsiaaldemokraatlik Erakond.

kasutusvõimaluste loomist, ja juba seni jäätmetena tekkinud kasutust (tuhk, poolkoks jms) toormaterjalina. Uute varade kasutuselevõtul (nt fosforiit) peab samuti jälgima maksimaalse lisaväärtuse ja keskkonnahoiu prioriteeti. Näiteks fosforiidi puhul tuleb toota igal juhul tippkvaliteediga lõpptoodet, mitte püüda turule tuua odava hinnaga uut toormaterjali. Kui otsustame seda valdkonda arendada, siis see peab olema nii efektiivne, et oleks tasuv ka transportida sisse nt Maroko fosforiit, isegi tehased ehitada sinna ja hoida ettevõtte peakontor ja loodav lisaväärtus Eesti kapitali kontrolli all. Kui meie tase ja ambitsioon on aga müüa tooret või poolfabrikaati maailmaturu hinnaga, siis oleks parem sellega mitte tegelema hakatagi.

4. Kas maavarade uuringute ja kasutuselevõtu planeerimine on teie arvates piisavalt ja otstarbekalt seotud teiste riiklike huvidega nagu riigi konkurentsivõime, riigieelarve struktuurne tasakaal, riigi julgeolek ja keskkonnapoliitika, regionaalpoliitika ning maa kasutajate huvid?

EKRE – Ei.

EVA – Ei ole piisavalt. Keskkonnakaitse peab leidma tasakaalu majanduse arengu ja looduse vahel, et tagada mitmekesisus ja majanduslik kestlikkus. Hoolitseme selle eest, et looduskaitsete piirangute seadmine oleks alati põhjendatud ning nendest tulenevaid majanduslikke kahjusid kompenseeritaks eraomanikele võrdse kohtlemise põhimõtte alusel õiglase hinna tasemel.

IS – Ei ole. Ministeeriumite tasemel seda tervikvaadet ilmselt ei hoomata, konkreetsetes oludes ja keskkonnas hakkab takistama huvide vastandlikkus.

E200 – Siin on oluline seada prioriteedid, ja pikaajalises plaanis peaks esikohal olema keskkonnapoliitika, seejärel majanduslikud huvid (sh eelarve) ja regionaalpoliitika ning julgeolek.

5. Kas looduskaitsete piirangute seadmisel peaks rakendama maakasutuse strateegilistele dokumentidele kehtestatud keskkonnamõju strateegilise hindamise nõuet?

EKRE – Ja.

EVA – Ka looduskaitse alade moodustamisel tuleks hinnata erinevaid mõjusid (majanduslikke, sotsiaalseid, keskkonnavalaseid, jm), mida alade moodustamine endaga kaasa toob.

IS – Lähtuda tuleks *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse* võimalustest.

E200 – Ka looduskaitsete piirangute seadmisel peab arvestama keskkonnakaalutlustega, eriti nende pikaajalise mõjuga. Selliste piirangutega võib kaasneda märkimisväärne negatiivne mõju sotsiaal-, majandus- või kultuurilistele keskkonnaaspektidele ning seda peab kaaluma.

6. Kas riik peaks finantseerima Eesti perspektiivsete maavarade (graptoliitargilliit, rauamaak, fosforiit, glaukonitliivakivi) uuringuid?

EKRE – Ja.

E200 – Eesti 200; EE – Elurikkuse Erakond; EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond; EVA – Eesti Vabaerakond; IS – Isamaa; KE – Eesti Keskerakond; RE – Eesti Reformierakond; SDE – Sotsiaaldemokraatlik Erakond.

EVA – Jah.

IS – Võiks vähemasti.

E200 – Uuringuid võiks rahastada nii riigi kui rakendamisest huvitatud erainvestorite poolt – alusuuringud pigem riigi poolt, rakenduslik tase pigem eraettevõtete poolelt.

7. Kas te peate vajalikuks kaasa aidata maapõuest pärinevate ehitusmaterjalide kohaliku toorme uurimisele ning selle kasutusviiside mitmekesistamisele?

EKRE – Ei, see on erasektori ülesanne.

EVA – Jah. Samas leiame, et tuleks üle vaadata ehitusmaterjalide kaevandamisõiguse tasud ja nende jaotumine.

IS – Peame vajalikuks.

E200 – Jah, näiteks Rail Balticu projektis võiks tänaseid jäätmemägesid maksimaalselt kasutada.

8. Kas Eesti peaks kaevandama ja töötleva põlevkivi seni kui see on majanduslikult ja julgeolekupoliitiliselt kasulik?

EKRE – Küsimus on kallutatud ja ei kuulu vastamisele.

EVA – Jah. Põlevkivienergeetikas on vaja kasutusele võtta uued keskkonnahoidlikud tehnoloogilised lahendused, ning kuni me pole suutnud põlevkivi asendada keskkonnasäästlikumate energiaallikatega, on põlevkivienergeetika riigi energiasõltumatuse jaoks jätkuvalt vältimatu.

IS – Oluliseks tuleb pidada keskkonnanõuete ja kliimapoliitikas kokkulepitu täitmist. Täiendavalt ei peaks forsseerima põlevkivikasutuse lõpetamist.

E200 – Ei, selle planeerimisel peab vaatama ka pikaajalist ja laiemat keskkonnamõju kui see on Eesti piires. Julgeolekupoliitiliselt on energeetika ülesehitus ühele tehnoloogiale, toormele ja tootmise asukohale pigem riskantne lähenemine. Selles suhtes on vaja just maksimaalselt mitmekesist, hajutatud ja ühtlasi keskkonnasõbralikku tootmist, ning lisaks välisühendusi.

Samuti on reaalne risk, et põlevkivi kasutamine muutub väga kiiresti, juba mõne aastaga niikuinii majanduslikuks mõttetuks, eelkõige kiire CO₂ hinna tõusu tõttu. Parem oleks valmistuda teadlikult selle riski realiseerimiseks ja investeerida alternatiividesse nii energiaallikate kui töökohtade seisukohast, kui loota et äkki seda ei juhtu.

9. Kui tõenäoliseks peate vajadust rajada Eestisse Soome eeskujul tuumaelektrijaam?

EKRE – Ebatõenäoliseks, kuna tuumaelekter on kõige kallima omahinnaga.

EVA – Peame vajadust tõenäoliseks sobiva ja ohutu tehnoloogia ning julgeoleku- ja keskkonnaalalise ning majanduslikult piisava põhjenduse olemasolul.

IS – Ei pea seda debatti perspektiivseks. Valitsus ei suudaks sellega rajamise otsuseni jõuda. Tuuleparkegi ei saa me rajatud.

E200 – Kui 4. põlvkonna tuumajaamad muutuvad kättesaadavaks tehnilisest, ohutuse ja majanduslikust aspektist, siis selliste kasutamine ka Eestis võib osutuda mõistlikuks.

E200 – Eesti 200; EE – Elurikkuse Erakond; EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond;

EVA – Eesti Vabaerakond; IS – Isamaa; KE – Eesti Keskerakond; RE – Eesti Reformierakond;

SDE – Sotsiaaldemokraatlik Erakond.

Seda plaanime arutada 5–10 aasta perspektiivis, kui need on saadaval. Soome eeskujul suure 3. põlvkonna jaama ehitus ei ole tõenäoliselt mõistlik ega vajalik.

10. Kas toetate ülikoolide, rakendusasutuste jt huvigruppide (geoloogiast ökoloogiani) koostöö toetamist maapõuega seotud probleemide lahendamisel?

EKRE – Ja.

EVA – Jah.

IS – Jah.

E200 – Jah.